

İÇİNDEKİLER

UIA 2005 KONGRESİ'NDE GELECEĞE DAİR SÖYLEMLER NURAY BAYRAKTAR	3
UIA DEĞERLENDİRME TONGUÇ AKIŞ	5
UIA MİMARLIK KONGRESİ'NDE KORDER	7
25. UIA SAĞLIK ÇALIŞMA GRUBU SEMİNERİ BERRAK SEREN	9
KONGRE ÖRGÜTLENMESİNİN "ÖRGÜT BİLİM" VE ÖNCEKİ KONGRELERLE KARŞILAŞTIRILMASI SEMİH ERYILDIZ	11
PAZARDAN ARTA KALANLAR... ETHEM TORUNOĞLU	17
CHICAGO'DAN TOKYO'YA GEÇERKEN İSTANBUL'A UĞRAYAN MİMARLIK ALİ EVREN ERYILDIZ	19
22. DÜNYA MİMARLIK KONGRESİ'NDEN İZLER SELMA SÖKMEN	25
UIA 2005 İSTANBUL-BİR POSTER SUNUMUNUN ARDINDAN... ELA ALANYALI ARAL	27
İSTANBUL'DAN BİR UIA KONGRESİ GEÇTİ DEMET IRKLI ERYILDIZ	29

uia 2005 kongresi'nde geleceğe dair söylemler

Nuray Bayraktar

Mimarlar Odası'nın 50. Yıl Bildirgesi'nde yer alan "artık kentlerimizdeki yapıların büyük çoğunluğu hemen hiçbir mimari katkı ve mimarlık hizmeti olmadan gerçekleşmekte; tasarımsız ve özensiz kentleşme yaygınlaşmakta; imar planlaması sadece arsa ve arazi rantlarını çoğaltmaya ve üleşmeye yönelik bir kavram haline dönüşürken mimarlığın bir toplumsal kültür ve uygarca yaşama koşulu olduğu hızla unutulmaktadır" tespiti, İstanbul'da gerçekleştirilen UIA 2005 Kongresi'ni daha önemli ve anlamlı kılmıştı. "Mimarlık eylemi 3-7 Temmuz tarihleri arasında ülke gündeminde ilk kez bu denli yoğun olarak tek yapı ölçeğinden öte; kent ve planlama kavramları ile birlikte yerini aldı.

UIA tarafından 1948 yılından bu yana her 3 yılda bir düzenlenen Dünya Kongreleri mimarlık, kent ve çevreye ilişkin güncel konuların ele alındığı bir meslek platformu olarak tanımlanmakta. Teması KENTLER. Mimarlıkların Pazaryeri olarak belirlenen 22. Kongre'de davet metninde yer alan "mimarlığın yalnız güzel sanatların bir dalı olarak değil, aynı zamanda kaynakların tasarımı ve doğru kullanımı yoluyla, teknoloji ile sosyal ve ekonomik gereksinimler arasında köprü kuran bir disiplin olduğu" değerlendirmesi, Kongre Bildirgesi'ne de yansımıştı. Kongre Bildirgesi'nde "göç ve göç edenlerin ve fakirlerin barınma sorunlarını önemseyen", "kent topraklarına rant aracı olarak bakmaktan uzak", "tarihsel kalıtı insanlığın ortak mirası olarak kabul eden", "çağdaş mimarlığın kimlikli yapıları hedefleyen özde gelişmesini önemseyen" bir ortak görüş ile mimarlığın sorumluluk alanı bir kez daha tanımlanmıştı. Aynı bildirmede yer alan "kentleri mimari içeriğinden ve yaratıcılığında uzaklaştırarak, mekanik üretim ve tüketim merkezleri olarak gören küresel politikaların kent ve mimarının organik bütünlüğünü bozduğu" saptaması ise güncel bir soruna getirdiği yaklaşım açısından oldukça önemliydi. Bildirge mimarlık ortamında pratiklerin belirleyiciliği yerine yaşama ilişkin tüm söylemleri kapsayan bir içerikte ele alınmıştı.

UIA 2005 İstanbul Kongre'sinde; farklı anlayışlara sahip "star" mimarların gündemi belirlediğini söylemek mümkün. Bir yandan tek yapı ölçeğinde yaratıcılığın sınırlarını zorlayan mimarlar, bir yandan toplumsal projeler içinde yer alan; mimarlığın tek yapı ölçeğinden öte toplumsal sorumluluk yanını ağırlıklı önemseyen mimarlar. Öte yandan tüm sunumları aynı dikkat ve ilgiyle kimi zaman yerde, kimi zaman ayakta izleyen katılımcılar. Tümü bir bütün olarak ele alındığında Kongre'yi, hem görsel açıdan, hem teorik açıdan bir "eğitim" ortamı olarak değerlendirmek gerekmektedir. Hedef kitlesi arasında yer alan "tüketiciler" ile bir iletişim kurulamasa da; Türkiye 'de farklı alanlarda mesleklerini icra eden mimarların temas ortamı olması açısından Kongre'yi aynı zamanda bir "iletişim" ortamı olarak değerlendirmek de mümkün.

Paralel sunumların farklı binalarda ve çok yoğun oluşlarının ve bir kısmının yetersizliklerinin yanı sıra pek çok sunumun birbirleri ile ilişkilendirilmemiş oluşu ve bu nedenle izleyicilerin yaşadıkları zorluklar Kongre'nin işleyişi açısından eleştirilse de, ortamın oldukça heyecan verici ve geliştirici olduğu belirtilmek zorunda. Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin tüm olanaklarını zorlayarak üyelerine ve öğrencilere yaptığı maddi katkı, pek çok mimarın ve öğrencinin bu ortamda yer almasını sağlaması açısından oldukça önemli idi. Bir önceki UIA sürecinde de benzer bir katkıyı üyelerine sağlayan Ankara Şubesi'nin, bu yaklaşımının kurumsallaşmasının mimarlık ortamını zenginleştirileceği ortada.

ULUSLARARASI MİMARLAR BİRLİĞİ 2005 İSTANBUL KONGRESİ

UIA 2005 İSTANBUL- XXII WORLD CONGRESS OF ARCHITECTURE

uia değerlendirme

Tonguç Akış

Kongre süresince Dolapdere'de akrabamda kaldığımdan dolayı basit bir yokuşun neleri ayırdığına daha net tanık oldum. Her seferinde kısa bir yürüyüşle Kongre Vadisi'ne vardığımda ve verilen kırmızı kimlik kartının ele avuca gelemeyecek kadar büyük bir gösterinin kapılarını açtığımda, arımdaki gerçeklikten her seferinde kopar olmuştum. Neyse ki Pazar Yeri'nde çanta satan ve karikatür yapan arkadaşlarım olduğu için kimi zaman gösterinin dışına çıkabiliyordum.

Açılış konuşmaları, konserler, sergiler, canlı yayınlar, günlük kongre gazeteleri, Kongre'nin popülerliğini arttıran unsurlar olarak gösterinin içinde yerlerini aldılar. Bu durum daha aylar öncesinden Türkiye genelinde yapılan il kongreleriyle müjdeleniyordu. Kongre öncesi Radikal Gazetesi'nin sayfalarında kongre vadisi yarışması bile tartışılır olmuştu. Kongre sırasında NTV ve CNN TÜRK canlı yayınlarla kongre ortamını dışarıya taşıyorlardı. Hatta, kongre sırasında Leman Dergisi'nin kapağında UIA Kongresi'nin üçgen logosunu gördüğümde oldukça şaşırılmışım. Mimarlık popüler olmuştu.

(Pop) Star mimarların öncesinde yer tutmak için toplanan kalabalıklar, bir önceki oturumun dolmasını sağlıyordu. Yer tutma cihazı olarak da belediyenin bedava dağıttığı ciltli kitap kullanılıyordu genelde. Yapı Fuarı'ndan dağıtılan tekerlekli çanta ise, gözde bir araçtı Kongre Vadisi'nde. Zira standlardan toplanan broşürleri taşımada kolaylık sağlıyordu. Bu fiziksel bolluğun, niteliksel bolluğa hizmet etmediğini de söylemeliyim.

Programın yoğunluğu, bildiri özetleri kitabının hacmi ile anlaşılıyordu. 885 bildiri özetlerinden 557'si kabul edilmişti. Bunlardan 230 civarı araştırma temelli bildiri, 36 tanesi ise proje temelli bildirilerdi. Toplam 202 adet poster sunuşu vardı. 3 adet konuşmacı köşesi, 12 konulu toplantı, 26 adet çoklu ortam sunuşu ve 24 adet sohbet odası vardı. Bunların dışında 101 etkinlik daha mimarlık, planlama ve sivil toplum

örgütleri tarafından hazırlanmıştı. 107 adet sergi düzenlenmişti. Bu program yoğunluğuna rağmen, parçası olduğu akademik katılımlarda beklediğim eleştirel tutumu yakalayamadım. Programın yoğunluğu ve bildirilerin çokluğu kimi etkinliklerden feragat edilmesini gerektiriyordu. Dolayısı ile kimilerini kaçırmış olduğumu da eklemeliyim.

Kongre'de sokağa çıkmayı deneyen, İstanbulu ve Dünya ile yakınlaşmaya çabalayan örgüt Mimarlar Odası Ankara Şubesi olarak duruyordu. Kongre öncesinde, katılımda sağladığı kolaylıklar bu niyetlerden biriydi. Yaptığı eylemlerle, dağıttığı broşürlerle alternatif üretme çabasını Kongre'de hissettirmeye çabalıyordu. Ancak, Kongre Vadisi'nde kavranması güç bir birliktelik akıp gidiyordu. Bu kadar çok sayıda mimar ve mimar adayının biraradalığı önemli bir fırsat olarak duruyordu. Ancak sanırım bu çaba, bu gücü kavramada yeterli olmadı.

Kimilerinin söylediği gibi Kongre'de sivil bir zafer kazanıldığını düşünmüyorum. Mimarlığın dar bir zaman süresinde popüler olduğu bir gerçek, ancak popülerliğin dışında verimli ve geleceğe dönük problemler çözücü birliktelikler kurulup kurulamadığı bir soru işareti olarak duruyor. Kimi aksaklıklara rağmen başarıyla kotarılan kongre süreci, sonrasında harcanan emeklerin doğru yerlere kanalize edilmesini bekliyor. Kongre öncesindeki ve sırasındaki çabalara teşekkürlerimi sunarken, sanırım Kongre sonrasında oluşan birlikteliklerin devamı için çeşitli adımların atılması gerektiğini de belirtmeliyim. Bu adımlardan biri Kongre'nin detaylı eleştirisi ile başlayabilir.

ULUSLARARASI MİMARLAR BİRLİĞİ 2005 İSTANBUL KONGRESİ

UIA 2005 İSTANBUL- XXII WORLD CONGRESS OF ARCHITECTURE

uia mimarlık kongresi'nde korder

KORDER

Geçtiğimiz Temmuz ayında İstanbul'da yapılan UIA Uluslararası Mimarlık Kongresi'ne katılarak ülkemizi temsil eden kuruluşlardan biri de KORDER (Koruma ve Restorasyon Uzmanları Derneği) oldu. Türkiye'nin ev sahipliği yapmak için uzun yıllar boyu Mimarlar Odası nezrinde çaba gösterdiği bu büyük mesleki zirvede yer almak, KORDER gibi görece genç, ancak önemli bir konunun takipçisi bir dernek için son derece değerli bir fırsattı.

KORDER'in kongreye katılımı iki şekilde gerçekleşti. Öncelikle, Mimarlık Fuarı'nda derneğin kendisini temsilen bir stand açıldı. Fuar alanının çoğu, malzeme ve ürün tanıtım şirketlerince kullanılmakla birlikte, faaliyet konuları bakımından daha yakın durduğumuz diğer dernek ve vakıflar, üniversiteler ve yayınevleri ile de dirsek temasında bir hafta geçirme olanağı bulduk. Başkanından ve yönetim kurulu üyelerinden üye olmayan gönüllü dostlara kadar geniş bir yelpazede nöbetleşe çalışarak, heyecanlı bir ekip ruhu yaşadığımız bu süreçte, yerli ve yabancı birçok meslektaş ile temasa geçmek, üye tabanını ve mesleki ilişkiler ağıımızı genişletmek ve en temel olarak kuruluşumuzun tanıtımını yapmak için uygun ve renkli bir ortam oluştu. (Kısa bir anekdot sunmak icap ederse, genç bir Bulgar iç mimarın, bir müşterisi için 'bin bir gece masalları' temalı çocuk odası tasarımında bize fikir danışması üzerine, kendisini Pera Palas'ın müthiş eklektik Oryantalist öğelerle dolup taşan büyük balo salonuna yönlendirmemiz keyifli bir an oldu...) Kısacası, böyle farklı kesimleri buluşturucu bir etkinlik her sivil toplum kuruluşu gibi bizim için de çok yararlı oldu.

Diğer katılım şeklimiz ise, Avrupa Komisyonu'nun Türk Yunan Sivil Diyalogu programınca desteklenen ve 2004 yılında Ürgüp Mustafapaşa ve Yunanistan'da Girit Resmo şehirlerinde düzenlenen "Türkiye ve Yunanistan'da Nüfus Mübadelesi'nden Kalan Mimari Mirasın Korunması için Yerel Duyarlılığın Geliştirilmesi" (kısaca "Ortak Kültür Mirasımız") başlıklı proje kapsamında hazırlanan serginin, UIA Kongresi

kapsamında İTÜ Taşkıışla binasında tekrar sunulması idi. Ortak Kültür Mirasımız sergisinin kurularak sahiplenilmesinde, projenin ana ortağı olan İstanbul merkezli Lozan Mübadilleri Vakfı ile yakın işbirliğimizi de tekrarlamış bulduk; bu ilişkinin sıcak bir biçimde devam ettiğinden dolayı mutluyuz. Ayrıca, sergi mekanımızda Mostar Köprüsü Projesi'nin Hikayesi gibi iyi bir komşu bulmamız, kongre sekreteryasınca, sergilerin mekanlara tematik yerleşimlerinin anlamlı bir şekilde gerçekleşmesi için özen gösterildiğine işaret ediyordu. (Burada izinizle sevgili Meriç Öner'e ve Barış Onay'a teşekkürlerimizi iletmek isteriz.)

KORDER olarak kongreye ilişkin genel izlenimlerimizle bu yazıyı sonlandırırken, bir sivil toplum kuruluşu olarak kongre kapsamında düzenlenen fuar ve paralel etkinliklerin zengin ve çeşitlilik içinde olmasından duyduğumuz memnuniyeti belirtebiliriz. 1996 yılındaki Birleşmiş Milletler Habitat Zirvesi'nde de STK Forumu adı altında düzenlenen 'gayri resmi' kongrenin, bu zirveye esas ruhunu verdiğini birçok kişi düşünmüştü; UIA İstanbul 2005 için de benzer bir durumun geçerli olduğu söylenebilir. Koruma üzerine yoğunlaşan bir kuruluş olarak ise, İstanbul gibi tarihi ve kültürel miras konularından soyutlanamayacak bir mekansal ve düşünsel ortamda, kongrenin "kentler", "mimarlıkların pazar yerleri" gibi ana temalarının yanı sıra kentsel ve mimari mirasın korunması konusunun da yoğun olarak işlendiğini görmek sevindirici oldu. Kongrenin resmi programına değinmek gerekirse, özellikle ana konuşmacıların bir hayli etkileyici bir liste oluşturduğunu gördük; hatta bu oturumlara ve konuşmacıların İstanbul'u ziyaretlerine gösterilen ilginin yer yer sansasyonel boyuta vardığını bile söyleyebiliriz. Ancak buna bir eleştiriden ziyade, Kongre'ye medyanın ve kamuoyunun ilgisini çekmekte yardımcı olması açısından belki de izlenmesi gerekli bir ipucu olarak bakılabilir. Korumanın da aynı şekilde kamuoyunun ilgi, bilgi ve desteğini çekmeye ülkemizin bugünkü koşullarında halen çok muhtaç durduğunu düşünürsek...

ULUSLARARASI MİMARLAR BİRLİĞİ 2005 İSTANBUL KONGRESİ

UIA 2005 İSTANBUL- XXII WORLD CONGRESS OF ARCHITECTURE

25. uia sağlık çalışma grubu semineri (2-5 temmuz 2005, istanbul)

Berrak Seren

UIA Çalışma Programlarının en etkin gruplarından biri olan Sağlık Çalışma Grubu (UIA-WP Public Health), 25. Semineri 2-5 Temmuz tarihleri arasında İstanbul'da yapıldı. 50. kuruluş yılını İstanbul'da kutlayan Grup, ülkemizde ilk defa toplanarak Kent, Sağlık ve Sağlık Yapıları ekseninde sağlık mimarisine ilişkin çeşitli konuları farklı ortamlarda, farklı disiplinlerle inceleme ve tartışma olanağını buldu.

Sağlık mimarisi alanında değişik ülkelerden önde gelen mimarların katılımıyla Seminer UIA Kongresi ile eş zamanlı olarak gerçekleştirildi. 2 Temmuz tarihinde İstanbul'da farklı nitelikte hastaneler gezilerek, sağlık alanındaki gelişmeler ve yeni yaklaşımlar yerinde izlenip incelendi; mimarlık disiplini dışında kullanıcılarla da biraraya gelerek uygulama ve kullanım aşamasında yaşananlar paylaşıldı. İlk olarak Dr. Siyami Ersek Göğüs ve Kalp Damar Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi ziyaret edildi. 40 yılı aşan kullanım süresinde hastanede yapılan değişiklikler ve yapılması planlananlar konusunda Başhekim ve diğer çalışanlar tarafından bilgi verildi. Daha sonra Gebze'de kurulan Anadolu Sağlık Merkezi gezildi.

Hedefinin, ülkemizde sağlık hizmeti sunumunda yeni bir anlayışın öncülüğünü yapmak olduğu belirtilen Merkezin tasarımının, sağlık yapılarında deneyimli bir ABD firması olan Rees Associates tarafından Has Mimarlık işbirliğiyle yapılmış olduğu aktarıldı. Son olarak, Koç Vakfı Proje ve İnşaat Koordinatörü Fahrettin Ayanların restorasyonunu yapmış olduğu, halen Onkoloji ve Rehabilitasyon Merkezi olarak hizmet veren tarihi İtalyan Hastanesi ziyaret edildi; tüm zor koşullara karşın büyük bir başarıyla gerçekleştirilmiş olan çalışmalar projelerle tanıtıldı ve gezilerek incelendi. Katılımcılar, kentle ilişkisi, niteliği ve niceliği açısından farklı olan üç örneğin seçilmiş olması ve ziyaretler sırasında gösterilmiş olan konukseverlik nedeniyle memnuniyetlerini dile getirdiler.

4-5 Temmuz tarihlerinde Taşköprü'de yapılan ve ikisi ülkemizden olmak üzere 15 ülkeden 22 bildirinin sunulduğu Seminer, Çalışma Gruplarının süre ve içerik olarak en kapsamlı etkinliği idi. Sağlık ve mimarlık konularıyla ilgili kurum ve kuruluşlar önceden bilgilendirilmişti. Ancak oturumlara Sağlık, Çalışma ve Sosyal Güvenlik ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı adına katılan mimar ve mühendislerinin dışında Türkiye'den katılım azdı. Seminerin açılışına davetli konuşmacı olarak Sağlık Bakanlığı APK Başkanı Kenan Bozgeyik ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Müsteşarı Sabri Özkan Erbakan katıldılar.

Türkiye Mimarlar Odası ile aynı tarihte, 1955 yılında kurulmuş olan UIA Sağlık Çalışma Grubunun seminerlerine, üyelerinin yanı sıra dünyanın çeşitli ülkelerinden konuyla ilgili mimarlar katılmakta, bilgi ve birikimleri paylaşılmaktadır. Bu bağlamda İstanbul'a özellikle seminer için gelen mimarların yanı sıra, (Çalışma Gruplarının aktivitelerine ve sunumlarına ilişkin Kongre'de yeterli bilgi verilmemesine ve sunumların "Yıldız Konuşmacılar"la aynı saatlere rastlamasına karşın) Kongre'ye gelen yabancı mimarlar ve öğrencilerden oluşan geniş katılım da seminerin başarısında etkili oldu. Askeri Müze'de yerli ve yabancı örneklerin tanıtıldığı sergi düzenlendi. Poster sunumları arasında Türkiye ve Yunanistan'dan öğrenci sunumları da yer aldı.

Grup üyeleri ve katılımcılar sunulan bildirilerden, Kongre ve Seminer süresince katıldıkları kültürel ve sosyal aktivitelerden ve kendilerine gösterilen konukseverlikten mutlu olduklarını belirterek, 2006 da Güney Afrika'da buluşmak üzere ayrıldılar.

25. UIA SAĞLIK ÇALIŞMA GRUBU SEMİNERİ

Berrak Seren, Türkiye / Türkiye'de Sağlık ve Sağlık Tesisleri, Gülderen Taşçıoğlu, Türkiye / Mesa Hastanesi, Dr. Zakiya Shafie, Mısır / Dört Dönem Boyunca Hastaneler ve Şehirler, Dr. Fani Vavili, Yunanistan / Hastane Yapısı: Tapınaktan Alışveriş Merkezine, Hans-Evert and Christoph Gatermann, Almanya / Tarihi Şehirlerde Hastanelerin Önemi: Köln'den Örnekler, Moshe Zarhy, İsrail / Hastane ve Şehir, Peter Scher, İngiltere / Şehir Hastanesi ya da "Küresel Mükemmeliyet Merkezi", Philip Patrick Sun, ABD / Toplum için Sağlıkta Güvenlik Ağı, Paul Boluijt, Hollanda / Çekirdek Hastane, Donald C. Axon, ABD / Sağlık Alanında Toplumlar için Devamlı ve Aralıksız Bir Bakım Bütünü Geliştirmek, Sophia Chatzicocoli-Christina Syrakoy, Yunanistan / Sağlık Yerleşkesi Olarak Şehir, Phil Astley, İngiltere / Bakım Alanı Olarak Ev, Rosemary Glanville, İngiltere / Şehirde Kanser Bakımı: Sağlıkta Topluma Karşı Sorumluluk Taşıyan Yapılı Çevre Geliştirmek, Dr. Ruzica Bozovic, Singapur / Sağlık Tasarımında Araştırma Kavramını Yeniden Düşünmek: Pragmatizmden İdealizme, Luub Wessels, Hollanda / Hastanelerin Geliştirilmesinde Ana Unsurlar Olarak Tasarım Yarışmaları, Astrid Maria Debuchy, Arjantin / Süreç, Planlama ve Disiplinlerarası, Jarbas Karman, Brezilya / Hastane Tasarımında Çizgisel ve Ayrılmış Dolayım Kavramları, Karin Imoberdorf, İsviçre / Hastane Binalarında İyileştirici Ortamlar, Hans Eggen, İsviçre / İyileştirici Ortam: Özel Beau Site Kliniği, George Mann, ABD / Afet Hastaneleri, Helina Kotilainen, Finlandiya / Finlandiya'da Gününbirlik Ameliyatlar: İzleme Çalışması, Norwina Mohd Nawawi, Malezya / Malezya'da Kent ve Kırsal Hastaneler için Sağlık Mimarisinde Mekanların Anlamı

Teşekkürler

Vehbi Koç Vakfı, VKV İtalya Hastanesi, İncekara Holding, Anadolu Sağlık Merkezi, Mesa Grubu, Tepe İnşaat, Dr. Siyami Ersek Göğüs ve Kalp ve Damar Hastalıkları Cerrahisi Hastanesi, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi

kongre örgütlemesinin “örgüt bilim” ve önceki kongrelerle karşılaştırılması

Prof. Dr. Semih Eryıldız

“Şahika da şeytan da” ayrıntıda gizlidir; Mimarlar, çevrelerinin gözünde ve kendi iç dünyalarında yaptıkları kongrenin düzeni ile çantaları, kalemleri, yazıp çizdikleri, defterleri düzenlemeleri ile mimar olur veya dağlı kalırlar. Mimarlar sadece yapılarda değil her tür ürünlerinde biçime, işleve, ve malzemeye dikkat eder bilinir.

Değerlendirmemi ayrıntıdan genele doğru sürdüreceğim;

UIA Kongre çantaları yarım yüzyıldır her seferindeki ilginç tasarımları ile sadece mimari gurur kaynağı olmakla kalmaz, moda da oluştururdu. Chicago, Barcelona ve Pekin kongre çantaları yaratıcı fikirleri ile dünyada değişim sağlayan öncü tasarımlar oldular. İstanbul'da verilen çantayı görenler bir önceki Berlin kongresini anımsadılar. Aşırı sadeliği ve tekdüzeliği ile Alman cüz kesesi diye eleştirilen torba gene karşımıza çıkmıştı. Biraz dikkatle bakanlar ise Berlin çantasında hiç olmaz ise içine girecek doküman boyutları düşünülerek tasarlandığını görebilirler. Aynı tasarımın İstanbul taklidinde ise bu oranların, dağıtılan belgelerin düzgün stoklanamayacak biçimde bozulduğunu deneyerek gördüler. Bu yetmezmiş gibi sentetik ülkesi Almanya mimar duyarlıklarını dikkate alarak pamuklu sağlam bir kumaş seçmişken pamuk ülkesi Türkiye'de hazırlanan çantayı tasarlayanlar ilk günde yıpranmaya başlayan çoğu sentetik bir kumaş yeğlenmişti. Kongre dışında dağıtılan bazı broşür çantaları ise kongrenin resmi yöneticileri ile adeta alay edercesine, değişik güzel renkli tasarım ve arayışlarla doluydu.

Mimarların hala en önemli tasarlama ve hatırlama aracı yazıp çizdiklerini topladıkları **defteridir**. 1996 Barcelona çantalarının içinde sunulan dışı siyah ciltli içi bembeyaz neredeyse bir projeyi yapıp bitirecek boyut ve güzellikteki defteri, eskilerden şizofren olmamış tüm dostlar hatırlarken, İstanbul not defteri yerine verilen, ciddi bir örgütlenmede ilkokul çocuklarına verilmesi bile düşünülmecek 21x15 kağıt parçaları ile kongre tarihe geçti.

Bunların hepsinin ötesinde **Kongre vadisi için yarışma** açıp, bunun gittiği acayip yere bile dikkat etmeyenler, ortaya çıkan facianın sorumluluğunu

üstlerinden atmak için yarışma sürecinde kullandıkları insanlara ve yarışma katılımcılarına, oda yayın organında olmadık hakaretler yağdırarak sorumluluktan kurtulmaya çalıştılar. Sonuçta sunuş için bizi birtakım barakalara mahkum ettiler.

Kimse kimseyi bulamadığı hiçbir etkinliğin yerinin herhangi bir harita veya panoda gösterilmediği labirenti ise değme post modern bile planlayamazdı. Sonuçta ortaya çıkan kargaşa ve kaosu herhalde Venturi bile övemedi.

- Kayıt ve bilgi sisteminin doğru dürüst bir Internet ağı ile birbirine bağlanmamış olması katılımcılar için kongre izlemesini inanılmaz eziyete dönüştürdü;
- Çalışan gençlere hiçbir ön eğitimin verilmemesi ülkeye konuk gelmiş meslektaşlarımızın neredeyse hiçbir sorusunun yanıtlanamamasına neden oldu;
- Yanıtlardaki bilgisizlik ve dil sorunları, ilk günden yabancıların suratlarının asılmasına neden oldu;
- Neyin nerede olduğunu anlatacak anlamlı ve mimarca şema ve yönlendirme yoktu;
- Etkinlik saat, gün ve yerleri kitapçıkta doğru dürüst işaretlenmemişti;
- Bu eksikliği gidermek için hazırlanan özet de okunamaz durumda idi;
- Sayısız organizasyon ve bilgisayar kaynaklı kürsü gecikmeleri ve ikmalle yaşanması, konukların alkışlı protestolarına neden oldu;
- *Hans Hollain, Massimillian Fuksas ve daha yarım düzine sunuşun iptali ve ilk aşamada salonu doldurup bir saat beklettikten sonra iptalin açıklanması tam bir işkence idi.*
- Zaman zaman dünyada kesişmeler yaratan Genel Kurul bildirilerinin tartışılması için komiteler kurulması yerine, karar süreçlerinin genel kitleden kaçırılması her zaman denenmiştir; ancak ilk kez kitleye karşı bu kadar açıkça ve saygısızca tezgahlanmıştı.

İnanılmaz başıbozukluğun sorumluluğu doğaldır ki profesyonellere veya çalışanlara atılamaz. Atı seçen de, olup bitenle ilgili gerinerek gezen de yönetimdir. Elbette ki *“at kendisini seçenin huyuna ve meşrebine göre kişneyecektir”*.

İstanbul Belediyesi'nin akıl almaz bir masrafla ürettiği, mimari içeriği piyasadaki rehberlerin çok altında olan "kent rehberi" ile ilgili Oda Merkez yönetiminin tutumu ise tuluatı aşan bir komedidir... Basında ve Arkitera'da "Mimarlardan Rehberlere Tepki: Büyükşehir'in Rehberinde Osmanlı'nın İstanbul'u övülüyor" başlığı altında konu olan bu çalışmayı odamız hiç duymamış, çünkü "içeriği bilseydik engellerdik" diye gazetelere dememişlerdir.

Rehberde, Cumhuriyet Dönemi ve laik rejimi kötülemenin yanında sayısız teknik tekrara ve yanlışlara ek olarak "Ayasofya'nın camiden müzeye çevrilmesini tartışmalı" contraversial- diye bahsedilmektedir. Rehber, İstanbul'un Cumhuriyetteki dışlanmışlığının ancak tek parti dediği Atatürk döneminden sonra yeniden toparlanmaya başladığı, biçimindeki yorumlarla süslüdür. İngilizce bir turist rehberi içinde rejimle siyasal hesaplaşma arayan anlayıştan belki hala haberdar olmayan Odamız tamamı piyasaya sürülen rehberin yenisinin hazırlanacağı vaadiyle uyumayı yeğlemiştir.

Emektarların ve Katılımcıların Mutluluğu

Uluslararası Genel Merkez; UIA Geleneği olarak her kongrede olduğu gibi İstanbul'da da kendi Genel Başkanlarının neredeyse hepsini anıp yüceltti. Zaten yeni seçilen bir önceki ve giden genel başkanlar adları anılmanın ötesinde çalışmaların birlikte yürütücüleri olarak görev yaptılar.

Bu örnek uluslararası vefa gösterisi karşısında "bizimkiler" ise Kongrenin İstanbul'a alınması için nefes nefese süren 20 yıllık mücadelede unutulmaz emekleri olan Genel Başkanlar; Salih Zeki Pekin ve rahmetle andığımız Nurdoğan Özkaya'nın, bir oturumda onurlandırılmak, bir yerlere adları verilmek bir yana adları bile anılmadı.

Odanın yirmi yıllık bütün hazırlık ve yönetmeliklerin amatör ve gönüllü yazarı Ratıp Kansu, **adı geçmek bir yana**, salonların dışında inanılmaz bir üzüntü içinde, halka açık sergileri gezmekle yetinmek zorunda kalıyordu. Önemli darboğaz ve para sıkıntıları ile görev yapılan zamanlarda UIA Konsey üyeliği ve Eğitim Komisyonu Başkanlığı yapmış olan **İTÜ Profesörü Yıldız Sey'in** adını anmak veya yardım ya da katkı istemek şöyle dursun **İTÜ'de yapılan toplantı programlarını** bile haber vermek çok görülmüştü.

İstanbul'da bir UIA Kongresi rüyasını ilk dillendirenlerden biri olan Ahmet Sönmez ise olan bitenden kendisini her halde sıyrılmış; kendi kendisine gençlerle ilişkili görev vermiş olarak; belki de inanarak! "bu kongrenin olanların en iyisi olduğu" savıyla salonlar arasında geziyordu...

Odaya emek veren ve örgütlenmede yararı olacaklara elbette görevlerinin karşılığı kongreye giriş hakları tanınır. Ancak yukarıdakilere bir çağrı çok görülürken; meslekle ilgili ilgisiz sayısız kişiye dağıtılan ederi 350 \$ olan tam giriş kartları **bir kere bir tek oturumu izlemeden içki arayarak ortalıkta dolaşan** bir ilgisizler ordusunun kongreyi işgal ettiği görünümünü yaratıyordu.

Kongre yapılan ülkenin olaylardan alını ak veya kara çıkmasının en önemli ölçütü ciddi bir yönetim ve örgütlenme yapıp yapmadığı, mimarlık mesleğinin

temel beklentilerini karşılması anlamlı, işlevsel ve optimum sağlayan bir yönetim sergilenip sergilenmediği ile ölçülür.

Kongreye devletin, belediyenin ve sponsorların yüksek katkıları, sonuç bilançosunun açıklanmasını ve değerlendirilmesini gerektirir. Kongre başkanı kapanış konuşmasında katılanların üçte birinin Türk, başka bir oranlama ile de üçte birinin genç olduğunu kongrenin başarı ölçüsü olarak açıklarken, Belediye Başkanı Topbaş'ın Napolyon'a gönderme ile söylediği **Dünya tek ülke olsa rakipsiz başkenti olacak konumda görülen İstanbul'a kaç mimar geldiği?** konusunun Barselona gibi benzer kongrelerle kıyas yapılmasını, gelmeyen ve iptal eden konuşmacı oranları ile birlikte iktisadi değerlendirme sonuçlarını da, dünya mimarları ilgi ile bekleyeceklerdir.

Topluma katkısı olan örgütlenmelerin, topluma örnek olmaları ancak kayıp ve kazançlarının açıklanması, irdelenmesi ve sonuçların ortaya konması ile şeffaflaşabilir. En başarılı görülen bazı UIA Kongreleri örneğin 1990 Montreal Kongresi mali tablosunda ortaya çıkan suiistimler yıllarca Kanada Odasının, kendi içinde, UIA ve Dünya ilişkilerinde onulmaz yaralar açmıştır. Bu nedenle Kanada Mimarlık Birimi Dünya Mimarlar Birliği dışında kalmıştır. Buna karşı Barselona 1996 mimarlık perspektiflerinin mütevazılığına karşın bir iktisadi başarıya dönüşmüştü.

İlk iktisadi verilerde ortaya çıkan ilginçlikleri ayrıca değerlendireceğiz. 400 dolar gibi bir bedel aldıktan ve kongre başkanının ağzından; "Hiçbir konuşmacıya bedel ödenmediği ve çok büyük sponsorlar bulunduğu" ilan ettikten sonra **ÖDÜL TÖRENİ GİRİŞİ İÇİN 40\$, KAPANIŞ BALOSU İÇİN 80\$** alınması da kongrenin iktisadi yapısı açısından kayda değerdi... 80\$ baloya ücretlerini ödeyenlerden çok daha fazla sayıda "aparaçık"ın salona doluşması ve rakıları bitirmesi UIA 2005 İstanbul'dan unutulmaz sahneler oluşturuyordu.

Kongre oturum başkanlıklarının kimlere ve ne amaçlarla önerildiği, iş bittikten sonra ortaya çıkmaktadır. Kaç sunucunun ve ana konuşmacının neden gelmediği, izlenme ve teyit mekanizmalarının nasıl çalıştığı, toplantıya katılımcı kesin sayısının diğer kongrelerle karşılaştırılması listesi ve kaç para toplanıp nerelere harcandığı, kimlerin çalıştığı ve neler ödendiği şeffaflık adına ayrıca açıklamaya ve tartışmaya muhtaçtır.

Kongre Başkanının öğünme niyetine söylediği "hiç kimseye ve ana konuşmacıya para ödenmediği" cümlesinin altı çizilmiştir. Yeang gibi dünyanın en çalışkan mimarlarından birinin hiç hazırlanmadan yirmi yıl önceki tam bir üniversitede çevreci mimarlık dersine giriş süresi kadar (tam kırk beş dakika) sunuşla kürsüden kaçması anlamlı bir işarettir. Bunlar ehline sunulan inanılmayacak zenginlikteki yeme içme ikramları arasında **meslektaşları mimarlık tatlarında** katıksız sandviç niye nasıl mahkum edildiğinin ipuçlarını

veriyordu. Başlangıcını yazı ve anılardan; son yirmi yılını ise fiilen izleyerek bildiğimiz UIA Kongreleri içinde en çok umut beslediğimiz İstanbul 2005'in Kongresi kuramsal dokusunun iki deniz iki boğaz ortasında çöl fakirliğine dönüşmesinin nedenleri böylece ortaya çıkıyordu.

5-6 milyon dolarlık toplam bir bütçe ile övülen bir ortamda ana konuşmacıların yeni bir ders hazırlama karşılığı alacaklarını kıskanıp tasarruf etmeye kalkışmak herhalde lonca veya hassa mimarlarına bile yakıştırılamayacak yeni bir vakıf veya oda geleneği olsa gerek.

Kaldı ki "sponsorların para harcamak için yarıştıkları" savlanan bir ortamda en önemli beş konuşmacının peşine belki kendi ülkelerini veya firmalarını sponsor olarak takmak hatırlatılmadan yapılması gereken ilk iş idi. 2002 Alman Kongresine gelmekte nazlanan İngiliz Lordu Foster'in Şükko tarafından nasıl ikna edildiği hatırlardadır. Foster'in UIA 2002 Berlin Kongresi açılışında en iyi mimarlık kuramcısı ve kritikçilerine taş çıkaran biçimde hazırlanmış Alman Başbakanı Schroder sunuşundan bile daha fazla ilgi toplayan bir konuşma yaptığı hala bilenenlerin dillerine destan bir örnektir.

Sonuç;

Son olarak altı önemle çizilmelidir ki; dünyanın bu en önemli olaylarından birindeki ortamların mimarlar dışında şehir plancısı, peyzaj mimarı, iç mimar gibi kardeş disiplin ve meslekle paylaşılması tam bir UIA geleneğidir. Lozan'daki ilk kongreden başlayarak her kongrede bu disiplinlerden inşaat mühendisliğine uzanan yelpaze Dünya Mimarlık Kongrelerinin ev sahibi sayılmıştır; Bütün dünyada mimarlık kongrelerinde farklı disiplinlere; oturumlar, yerler ve günler tahsis edilir. Bu bir gelenekten öte meslek gerekliliği ve iş zorunluluğudur.

Sivil toplum örgütleri başımızın tacıdır deyip onlara hiç kimsenin uğramayacağı arka bahçeyi önerenlere en iyi yanıtı daha açılış gününde **sergilerini toplayıp giden örgütler** verdiler. Meslek pratiğinin her aşamasındaki ortak çalışmalarımızdan, akademik yaşama, TMMOB'ye ve mimarlık toplumu olarak dost olmamız gereken herkese karşı yapılan saygısızlıklar onları boykota zorladı. Yıllar boyu haklı olduğumuz konularda bile çıkmış ve çıkacak sorunları, güçlü olduğumuz bir ortamda adımıza yapılan sayısız kabalıkların belleklerde bıraktığı tortular nedeniyle göğüslemek daha da zorlaşacaktır. Biz bu özel günlerde onlarla hangi onuru paylaştık ki onlardan anlayış ve işbirliği bekleyeceğiz?

Oda içinde bile her farklı sesi terslemekle kalmayıp, üstüne odalar arası diyalogları tam bir kör dövüşüne çevirenler; alt disiplinlere ve kardeş meslek odalarına tüm faaliyetlerde ortaklık önermek bir yana, açılış kapanış söylevlerine veya ikramlara çağırılmayı herhalde akıllarının ucundan bile geçirmediler.

Sonuç olarak "Kol kırılır yen içinde kalmamalıdır; kalırsa, vücutta kangren oluşur, ya kangreni iyice açıp iyileştirmek ya da çürümüşlükleri kesip atmak gerekir". Biz bunun en zorunu yaparak hastalığı ortaya çıkarıp tanısını koyuyoruz. Örgütlenmede bir nebze özgüven kalmış ise ötesini tamamlamak ve kendi varlığını ve kimliğini korumak örgüte düşer.

Çünkü yiğidi öldürmenin de, hakkını yemenin de hiç alemi yoktur. **Bu kadar kusuru birlikte becerenlerin gerçek bir mazereti vardır; "perşembenin gelişinin çarşambadan belli olduğu"** ve bu uyarılar zamanında da yapıldığında; Odayı nerdeyse on yıldır yöneten ekibin başı " *benim adım Hıdır yapacağım budur, isterseniz seçmeyin kardeşim*" diyerek örgüte açıkça postasını attığı halde yeniden seçilmişti. Yani yönetim olan arkadaşlar bu işleri pek de becerecek vasıfta olmadıklarının ima da etmişler; ancak örgüt bunları inadına seçmişti.

Zamanında bu açık despotizme direnmeyenlerin, yıllarca boyun eğenlerin araba devrildiği görüldükten sonra köşe başlarında mızırdanmalarının hiç bir alemi yoktur... Mimarlık ortamında, neredeyse örgütçülükten emekli olmakla övünecek hale gelen varolan yönetim eliti etkinlik noktalarından atılmadan, mimarlığa karşı yapılan tüm kötülükler bir yana, UIA süreçlerinin bile yansız ve adil sorgulaması uzak olasılıktır.

Bunların sadece öyküsünü yazma durumunda olmak herhalde yazan için de üzüntü kaynağıdır. Ancak mimari eleştiri, öneri ve katkı yapma yeteneği olan "diğerlerinin" çalışmalarına o kadar kapalı, o kadar zalimce despot bir anlayış karşısında istediğiniz kadar iyi niyetle katkı amacıyla yaklaşın sadece nursuz ve nemrut bir suratla ve alaylarla karşılaşsınız. **Yönetim kendi yandaş olmayanın; ne kadar özverili veya nitelikli olursa olsun; bırakın kongre sürecinin herhangi bir noktasında katkı koymasını, bir oturum başkanı veya çalışma grubu kolaylaştırıcısı olmasını, herhangi bir bildiri ile sürece katılmasını bile önleyecek ustalıkta olduğunu; "sızmalara karşı önlemleri aldığını", bu önlemler bizim gibi bazı durumlarda başarısız olsa bile, böbürlenerek anlatmaktadır.**

Her katkı gayreti yapıp duvarla karşılaşıldıktan sonra ve yukarıdaki nedenlerle yazılan bu mimari ve kongre kritiği, yazarın öz saygısı nedeniyle olması gerekenden, çok ölçülü yazılmıştır. Bu kadar sorunlu davranış neden nasıl üst üste geldi diye usa vurulduğunda;

- Tarih şakayı sever,
- Tarihin sopası yok,
- Şakası çoktur derler.

AB'ye otuz yıldır "Hıristiyan kulübü" ve benzeri en ağır eleştirileri yapanların günümüzde canhıraş bir biçimde "ne pahasına ve ne kadar olursa olsun AB demesine" benzer biçimde 25 yıldır UIA'nın değerini çok fazla anlamadan, eleştirenlerin ve küçümseyenlerin İstanbul Organizasyonunu yapacak süreçte yönetimde olması üstelik yaptıklarını büyük mimarlık başarısı olarak görmeleri tarihin takdiridir. Bu tarihin güzel dersinin tek kusur var; o da bu ders Türk Mimarlığına biraz pahalıya mal olmuştur. Çünkü tekrarı için çok uzun süre beklememiz gerekecektir. **Gerçekten bu kongrenin bir son değil, açıklık ve temizlik için bir ilk adım olması gerektiği umulmalıdır. Aksi halde vay Türk kentlerine, kültür ortamına ve Türk Mimarlarına.**

ULUSLARARASI MİMARLAR BİRLİĞİ 2005 İSTANBUL KONGRESİ

UIA 2005 İSTANBUL- XXII WORLD CONGRESS OF ARCHITECTURE

pazardan arta kalanlar...

Dr. Ethem Torunoğlu

UIA2005 İstanbul Kongresi'nin ardından Temmuz sıcaklığında, sıcaklığına bir yazı yazmak mümkün olmamıştı. Yaz rehaveti olsa gerek... Ya da kongrenin, pırlıtlı konukları ve pop sanatçısı edalı konuk mimarları karşısında biraz da biz ötekilere ne laf düşebilir ki kaygısı olabilir...

Hele bir de, bu yazının sahibi, TMMOB içinden ve Mimarlar Odası camiası dışından bir çevre mühendisi olunca, iddialı bir değerlendirme yazısı yazmak oldukça zor olsa gerekir.

Yoksa kolay mı?

Yazıyı kaleme almak, kongre hakkında bir şeyleri kağıda dökmek kolay olabilir... Herhalde, kolay olmayan; yükselen yeni "değerler" ve yeni planlama, tasarım, mimarlık ve mühendislik anlayışları karşısında, toplumcu bir politik hat ve meslek anlayışı oluşturmaktır.

Kongrenin ana teması, mimar(lık)ların pazar yeri olarak belirlenmişti, UIA'nın siyasal yapısına ve işlevine girmeksizin, bu temanın dünyada yaşanan küreselleşme sürecinin kentlere yansımaları açısından sorunlu bir "başlık" olduğunu düşünüyorum. Buradan hareketle, kongreye dair notlarını karıştırıp, bir şeyler yazmaya başladığımda bu tema olgusuna takıldığımı hissettim...

İşte takıntılarım.

Bugün, küreselleşen ve birbirleri ile yarışan kentlerde, kentleşme süreçlerinin yol açtığı sosyal ve siyasal sorunlar, sosyolojik yeni dönüşümler yanında çevre sorunları da önemli bir başlık oluşturuyor.

Bu noktada, çoğunlukla bu sorunları "halının altına süpürmeyi" tercih edenler, Eylül 2005'de ABD'nin New Orleans kentinde meydana gelen ekolojik felaket ve sonrasına dair ne düşünüyorlar acaba?

Kongreye dönersek, yeni bir pazar mıdır kentler? Ya da Irak'ta bombalanan, kasırga ya da depremlerle yıkılan yerleşim yerleri, küresel yapı sektörü/sermayesi için yeni iş alanları ve imkanları mıdır? Bu "Pazar Ortamı" herhalde, bizim meyve/sebze pazarlarından farklı ve kirli bir yer olsa gerektir...

Peki bu süreçlerde başat roller üstlenen teknik adamlara ne demeli? Uluslar arası inşaat tekellerine, Haydarpaşayı, Galata'yı pazarlayanlara, emlak komisyonculuğuna başlayanlara, başarılı arkadaşlar dışında bir şeyler söylemek gerekmez mi?

Bu "büyük" firmalara akıl veren mimarlar/mühendisler artık ne kadar meslektaşımız olarak görülebilir ki?

Öte yandan, kentsel dönüşüm ve yıkım süreçlerinin bir şekilde mağduru olanlar, İstanbul'da "durak kondularda"

yaşayanlar, New Orleans'da barınaksız kalan binlerce siyah derili insan, Diyarbakır'da kirli su içen, Bursa'da sel suları içinde yüzen insanlar hangi pazarın eşrafı!

Ya da bu insanlar, kentsel pazarın müşterisi mi?

Burada, film kopar ve adama hadi canım sende derler...

Dönelim, kongre anılarına ya da arta kalanlara...

Taşkıyla'da, avluda bu "pazar" mevzusunu tartışan dostlara eşlik ettim bazen, bazen de kongre salonlarındaki sunumları izlemek için oradan oraya koşturdum. Sağlık, çevre ve kent eksenli söyleşi ve sunumları kaçırmamaya çalıştım. Bu boyutu ile yararlı bir kongre ortamıydı. Bu arada, Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin "Başka Bir Mimarlık Mümkün" eylemlerine ve öğle yürüyüşlerine katılmak, bu eylemlere görsel tanıklık yapmak da başka bir keyifti doğrusu...

Yine, MO Ankara Şubesi'nin "Çocuk ve Mimarlık" etkinlikleri kapsamında, çocuklarla yaptığı sokak etkinliği, kongreyi halkla buluşturması açısından oldukça anlamlıydı. Çocukların düşlerindeki kenti, İstanbul'u resme taşımaları, çocuklarla birlikte hep beraber Talimhane Sokak'ta geçirdiğimiz hoş ve güzel saatler...

Bu çalışma, mimarlar halkın hizmetinde düşüncesini bir kez daha hayata geçiren bir anlayış olarak, kişisel tarihimde güzel bir çaba olarak yer alacaktır. Burada, oldukça amatör bir şekilde yapmaya çalıştığım görsel tanıklık ve çıkan sonuç ise, çalışmayı belgelemek ve projenin önemini mimarlık camiasına aktarmak açısından anlamlıydı.

Ve, İstanbul, Nevizade Sokak'ta gece kongre katılımcılarının birlerine rastladıklarında (boyunlarda asılı olan kartlardan, kongre katılımcılarının birbirini fark etmesi mümkündür) sarılmaları ve başka bir dünya mümkün tartışmalarına katılmaları ise başka bir yazının konusu olabilir.

Kongreye, Kongre Vadisi'ne, notlarımıza geri döndüğümüzde anılarda ve bilince çıkan olaylarda çok çeşitliliği görüyorum. Bu çeşitlilikten de, mutlaka güzel bir resim ortaya çıkacaktır.

Umudu her daim diri tutanlar, istersek değiştiririz diyenler ve başka türlü bir şeyin mümkün olduğuna inanlar için, pazardan arata kalanlar yaşanabilir kentler için mücadele olarak özetlenebilir.

ULUSLARARASI MİMARLAR BİRLİĞİ 2005 İSTANBUL KONGRESİ
UIA 2005 İSTANBUL- XXII WORLD CONGRESS OF ARCHITECTURE

chicago'dan tokyo'ya geçerken istanbul'a uğrayan mimarlık

Ali Evren Eryıldız, Y. Mimar- Mühendis. Bauhaus- Almanya

UIA Genel Kurullarının başlıkları, bilim kurulu raporları ve sonuç bildirgeleri, dünya çapındaki en üst örgütümüz olarak, her örgüttekine benzer bir yapı içinde, topluluğumuza yön veren en kritik katkılar olarak görülmektedir. İstanbul'da nerede olduğumuzu Kanada ve ABD'li Alman Mimarların yaptıkları ve Japonların altı sene sonra Tokyo'da yapmayı hak ettikleri kongre için hazırlıklara bakarak tayin edebiliriz.

Chicago "Dünya Mimarlar Birliği Genel Kurulu"nun yapıldığı 1993 yılından beri sadece bu toplantıya katılmış olanlar tarafından değil, dünyadaki mimarların çok büyük bir bölümü tarafından da mesleklerinde bir dönüşümün başladığı yer olarak anılmaktadır. Bu oluşumda, üç gün üç gece sürekli katkı koyan beş üyeden birinden bildirinin yayınlandıktan sonra dünyadaki etkilerini izledim. Bu bildirinin Türkiye'de ise on iki yıldır onca gayrete karşın ne kadar az etki yaptığını hala hayretle izliyorum.

Chicago'da yapılan Kongrede yapı sürecinin eş güdümcüsü ve en önemli yaratıcı aktörü olan mimarın öğretisi, kuramı, biçim yaratısı ve malzeme seçimleri tartışıldı. Bunların yanında mimarın seçimlerindeki duyarlılık ve duyarsızlıkları ile dünyayı artık en yakın bir biçimde tehdide başlayan çevre sorunlarının yaratıcılarından biri olduğu cesaretle ve mimarlar tarafından ilan edildi.

Mimarlıkta yirmi birinci yüzyıl Chicago'da başladı. Mimara varlığından bu yana patronu olan müşteri, yirminci yüzyılda toplumsal ve politik gelişmeleri

zorlamasıyla rolünü toplum hizmeti ile paylaşmıştı. **Chicago'da bunları aşan ve önceliği almış bulunan mimarın doğa ve çevreye olan sorumluluğudur. Artık gün bu sorumluluğun gerekleri, itici güçleri ve yaptırımlarının hazırlanma yüzyıldır.** Daha önceki kongrelerde, örneğin göller bölgesinin kuzeyinde Chicago kentinin tam karşısı Montreal'de 1990 yılında yapılan bir önceki kongrede ekolojik mimarlık öcü gibi gösteriliyordu. Halbuki aradan daha üç yıl geçmeden Chicago'da terminolojiye en uzak olduğu düşünülen ABD'li mimarların coşkulu katılımları ile **mimarlar gündemlerinin odağına çevreci tasarlamayı oturtular.**

İnsanoğlunun, yaşamak için daha iyi (daha konforlu; daha lüks?) bir ortamı meydana getirebilmek için yüzyıllar boyu ortaya koyduğu 'dar görüşlü ve sorumsuz' çabanın, rotayı giderek nasıl daha kötüleşen bir ortama doğrulttu. Son birkaç on yılda dünyayı nasıl bir 'tükenme' noktasına doğru hızla sürüklediği, artık apaçık görülen bir gerçek. Bu gerçeği, en son fark eden gruplardan biri olan mimarların uyanış sürecini, son 10-12 yılın UIA genel kurullarından izlemek mümkün. Montreal (1990) toplantısında sunulan bildiriler arasında sadece 1-2 tane ekolojik içerikli sayılabilecek çalışma bulunurken, iddialı "Sürdürülebilir Bir Gelecek için Bağımlılık Bildirisi"nin de yayınlandığı Chicago'da (1993) bu oran %10'lara ulaşmış, Barcelona'da (1996) %20'leri bulmuştu.

Pekin'de (1999) ise %30'u aşmıştır. Berlin genel kuruluna gönderilen bildirimlerde bu oranın %50'yi aştı. Geriye dönüp son 12 yıllık sürece bakıldığında, ekolojik kaygıların yurtdışında mimarlar arasında, yüzde sıfırlardan %50'lere fırladığı görülecektir. 1950'li yıllarda başlayan yeniden uyanışla, mesleğin özüne ve doğaya yönelik yönünde çabaları hızlandıran Mimarlar Topluluğu, 1993 yılındaki Dünya Mimarlar Birliği genel kurulunda alınan "Sürdürülebilir Bir Gelecek için Bağımlılık" kararlarından sonra ekolojik mimarlık çalışmaları yolunda önemli adımlar atmıştır, Bu bildiriye:

KENDİMİZİ,
Dünyanın mimarlık ve yapı tasarımı mesleklerinin üyeleri olarak,
hem bireyler hem de meslek kurumlarımız aracılığıyla,
Çevresel ve toplumsal sürdürülebilirliği mesleki uygulama ve sorumluluklarımızın odağına yerleştirmeye,
Sürdürülebilir tasarımın işlerliği için gerekli uygulama, yöntem, ürün, eğitim programları, hizmet ve standartlarını geliştirmeye ve sürekli iyileştirmeye,
Meslektaşlarımızı, yapı endüstrisini, müşterileri, öğrencileri ve toplum genelini sürdürülebilir tasarımın önemi ve önemli olanakları konusunda eğitmeye,
Sürdürülebilir tasarımın rutin uygulamaya dönüşmesi yolunda hükümetler ve iş çevreleri düzeyinde politikalar, yasal düzenlemeler ve uygulamaları kurumsallaştırmaya,
Yapılı çevresini bugünkü ve gelecekteki tüm öğelerini tasarım, üretim, kullanım ve yeniden kullanılabilir sürdürülebilir tasarım standartlarına ulaştırmaya

ADİYORUZ: diyerek konunun önemini ve geleceğini vurgulamıştır, bu bildiri kongreye katılan binlerce mimar tarafından tartışılmış dünyanın her yerindeki yüz binlerce mimar tarafından imzalanarak özümsemiş ve mimarlar yirmi birinci yüzyıla ve ekolojik mimarlık dönemine bu çalışmalar, bu bildiri sonucu girmiştir;

İstanbul'dan bir önceki Berlin Genel Kuruluna döndüğümüzde; "Hangi alanların kent tarafından kullanılacağı ve hangi alanların peyzajın bir parçası olarak kalacağı, kimin, hangisinin daha önemli olduğu konusunda karar vereceğine bağlıdır." diye başlayan bilim kurulu tartışmaları;

- Cevabı bugünün küresel boyutları ile, yeni ekonomiler verebilecek midir?
- Ya da cevap koşulları kıtalarda ve toplumsal yapılarla şekillenen siyasal sistemlerde mi?
- Ya da dünya ölçeğinde farklılık gösteren yasaları ve bölgeden bölgeye değişen mimarlıkla ilgili kuralları ve yönetmelikleri ile eski kültürlerde mi?
- Cevap yoksa yeni ve disiplinler arası talepleri ile ekolojide mi?
- Ya da, mimarlığın ne olduğuna, kendilerini salt

geleneksel temel beceri sınırları içine çekmeden, mimarlar ve kent plancılarının kendileri mi karar verecek? "Sorularını sorarak mimarları BERLİN GENEL KURULUNA çağırması.

Berlin Bilim Kurulu düşünsel üstünlüğünü Almanya'nın üç yılda çevre teknolojileri üretim ve dışsattım lideri olması ile başarının tadını 2005'te çıkarıyor. Doğal kaynakların korunmasına yönelik yenilikçi yapı teknolojilerinin incelenmesi için Berlin kongresini hazırlayanlara, kavşaklara ışıklarını yerleştirmişti. Her akli başında mimar da bu kutup yıldızına bakarak kaybolmamayı başarabilirdi.

Berlin Kongresinin her şeyi ben bilirim anlayışıyla düzenlenmiş hantal, kaba ve özensiz organizasyonu İstanbul'da yaşananlara benzeyen önceki kongreleri aratan sayısız zayıflıklarla doluydu. Ancak hiç olmazsa Alman düşünce sisteminin geliştirdiği mükemmel işlevlilikle örtülmüştü.

İstanbul Kongre Sonuç Bildirgesi

Bu kadar ayrıntıda düşünülmüş tasarlanmış sayısız UIA kongreleri ardından İstanbul Kongresi Bilim Kurulu Sunuşu, seçimleri ve sonuç bildirisine geçmeden İstanbul hazırlık süreçlerine ne 1993 Chicago bildirisinin yaratıcılarının, nede bir önceki Berlin kongrenin bilimsel çalışmalarını eş güdümlenen bilim kurulu başkanı Prof. Herzog'un çağrılmadığını hatırlayalım. Kuzey Ren Vestfalya'dan gelen Alman temsilci "Herzog neden yok?" sorusuna yanıt olarak; Herzog'un İstanbul'a konuşmacı olarak bile çağrılmadığını sandığını nezaketle söylerken, Eisenman'ın konuşmasında "Suha ile olan kişisel dostluğuna rağmen" kendisinin kongreye birkaç hafta kala çağrıldığının altını çizdiğini özellikle vurgulamıştı.

"UIA 2005 - Dünya Mimarlık Kongresi İstanbul Deklarasyonu" 07.07.2005 tarihindeki kapanış oturumunda ilan edildiği iddiası ile basına gönderilmiştir.

"XXII. Dünya Mimarlık Kongresi için dünyanın dört bir köşesinden gelecek Doğu ve Batı uygarlıklarının ve varlıklı kuzeyle yoksul güneyin ara kesitinde, dünya mirası İstanbul'da buluşan mimarlar, geleceğe dönük umut ve önerilerini bu deklarasyonla dünya kamuoyuna sunarlar" diyerek başlayan bildiri;
Irak savaşına gönderme yaparak mimarların barış özlemini,
"Dünyanın ideolojik olarak en sorunlu bölgesinde Ata'mızın "Yurtta Barış Dünyada Barış" ilkesini.
Kentleri para basma makineleri olarak gören küresel politikalar, kent ve mimarının organik bütünlüğünü tehdidini
Kent, tarih boyunca barış, insan hakları, demokrasi ve kültürel kimlik gibi uygarlık bileşeni erdemlerin doğduğu yerdir.

UIA 2005'in teması olan "Kentler ve Mimarlık" bağlamında Kongre, **kent ve mimarlık olguları arasındaki kavramsal çözülmenin ve ayrışmanın, siyasal, ekonomik ve teknolojik nedenlerini sorgulama gerekliliği**

Küreselleşme tüketim ekonomisi ve uluslararası egemenlik mekanizması sorgulamasını ve saptamaları yaparken; Barınmanın bir temel insan hakkı olduğu

kent topraklarının rant aracı olmaktan kurtulmasını sağlayacak politikalar ve bu düşüncelerin gelişmesini sağlayan kavramsal açılımlar;

Kent topraklarına bir rant alanı olarak bakmaktan uzaklaşmış, yaşanabilir ve mutlu olunan ortamlar yaratmaya öncelik veren belediyeler ve hükümetler;

Tarihsel birikimlere dayalı kültürlerin evrensel değerlerle buluşmasını sağlayan bir kent ve mimarlık politikası, ve bu amaçla tarihsel kalıtın insanlığın ortak mirası olarak bugünle bütünleşmesinin sağlanması;

Çağdaş mimarlığın tarihsel mimari emeği ve yaratıcılığı dışlayan değil, bu birikimi kendi "bellek" zenginliği olarak da değerlendirerek, kimlikli yarınları hedefleyen bir bugünü yansıtacak özde gelişmesi; konularında dünya mimarlarının ortak düşüncelerini yansıtmaktan onur duymakta; bu bildirgenin kentleşme, mimarlık, çevre ve kültüre bağımlı kalkınma politikalarında tüm kesimlerle birlikte hükümetlerce değerlendirilmesi dileğini ilan etti".

Bu cümlelerden hangisi neredeyse 1930'lardan bu yana söylenen ve üstelik yıllar önce çok daha detaylı olarak savunulmuş basmakalıp düşüncelerin dışındadır diye sormaya cesaret edenler oldu.

Bu fikirlerden hangisi bir mimara yakışır biçimde incelenip ayrıntılandırılmış veya kitleye mal edilecek temel sav sözlere dönüştürülmüştür diye sorabilenler ise ne yazık ki "dağın fare bile doğurmadığı"nda hemfikir oldu.

Çünkü İstanbul 2005 Kongre sonuç bildirisi **katılımcı tartışmasına hiçbir ortamda açılmadığı gibi Bilim Kurulu ve karar organlarında görüşülmemiştir.** İlkokul müsameresinde bile artık daha iyisi yazılabilen bir sayfalık metnin yazılı olduğu kağıdın altında 7. Temmuz akşamı kapanış oturumunda görüşüleceği tartışılacağı kayıtlı bulunan metin okunup kongre başkanının "Görüşü olan sekreteryaya bildirsün" gibi basmakalıp bir kaçış cümlesiyle tartışma kapatılmıştır. Bildiri **herkesin katıldığı genel söylemler** dışında meslek özü olarak gericiliği de aşan bir bağnazlık ve yobazlık bildirisi; **15 yıldır meslekte çevreci doğrultuda değişen paradigma** yolunda Rio'dan bu yana akan mimarlık nehrini durdurma ve boşa akıtma hatta tersine çevirme gayretinin ürünüdür.

Bir sayfalık bildiride çevre sözcüğü sadece en sonda bir kez ekoloji dışında kullanılmıştır. Laf

ustası bildiri yazıcılarının bunu bilmeden yaptıklarını sanmak safdilliktir. İnsanoğlu kişisel hakaretleri sonunda ya affeder ya unuttur ama mesleğe bu temel mesaj yoluyla yapılan bu kötülüğü kimse unutmaz. İçinde yaşadığımız dönem günümüzün loncası veya hassası olacağı umuduyla 50 yıl önce yaratılmış oda örgütlenmesinin üst yöneticileri eliyle Türk mimarlığını dünyanın gidişinden yeniden koparışının en açık görüldüğü yer, bu bildiri olmuştur. Yabancı mimarların gelişinden korkanlar önce **bilinçsizlikleri ile onlara geliş ortamı** hazırlayanları sorgulamalıdır. Dünyadaki gelişmeler olup bitenler yerel mimarlardan sansürlenir ise doğal olarak işleri başkaları yapmaya kalkacaktır.

Bunlara karşın tek teselli gene çok uzaklardan - uzak doğudan- geldi; 2005 İstanbul Kongresinde 2011 kongresi için Tokyo'yu aday yaparak seçimi kazanan Japonlar bile **altı yıl sonrasının vaatlerini** sunmak için bastıkları kitaba Chicago bildirisini tekrarlayarak başlamıştır. "**Sürdürülebilir Mimarlıklara Doğru Asya Rüzgarları**" adını taşıyan Japon kitabı Uzak doğuda yapılan çalışmalardan sürdürülebilir kabul ettikleri örnekleri hava güneş, su, malzeme ve kaynak ile kent ve kır tasarımı olarak beş bölüm başlığında mimarlara sundu.

Japonlar Tokyo'nun İstanbul'u kat kat aşan kaosu yerine tanıtımlarına "**18. Yüzyılda henüz edo olarak bilinen kentin o zaman da Dünya'nın en büyük kentlerinden bir olmakla birlikte hem ekolojik hem kültürel olarak dünyanın en simbiotik kenti**" olduğunun vurgulayarak çalışma yaptılar.

Çevre sorunları çatışmalar, nüfus sorunları arasında daha iyi bir yaşam için çırpınan altı milyondan fazla insana hizmet veren mesleğimizin görevini yapmak için bir yanda zamanın küresel ruhuna Zeitgeist- öte yanda bir **kaleidoskopa** bakar gibi her an değişen yerel ve zıtlıklarla dolu gereksinimleri arasında yaşam kalitesini arttırıcı görev yapacağımızı vurguladılar. Bu görev duygusunu kendi kültürlerinden gelen **en(circle)** teması ile simgeleştirdiler. 15. yy Zen ustası Ikkyu tarafından mükemmel bir dairede akıl, vücut ve yetenek arasındaki mükemmel dengeyi ifade etmek için çizilmişti. Tabii burada mecaz ile ifade edilen uyum ve devresellik ile ilişkiyi yani "**toplamlar olarak yapılı çevrenin bir idealini**" temsil etmektedir...

Çok daha iyisine layık olduğumuz halde hiçbir bellekte bir iz bırakmadan kapattığımız kongrede, Chicago'da başarılanları düşünüp kahrolurken, Japonların kendi kongrelerine altı yıl varken üç ayrı temel eko kavramla girizgah yapan tanıtımı şark adına üzüntümüzü kısmi sevince dönüştürdü. Umudumuz gene başka bir bahara 2011'e kaldı.

ULUSLARARASI MİMARLAR BİRLİĞİ 2005 İSTANBUL KONGRESİ

UIA 2005 İSTANBUL- XXII WORLD CONGRESS OF ARCHITECTURE

22. dünya mimarlık kongresi'nden izler

Selma Sökmen

Nihayet Dünya Mimarlık Kongresi zamanı gelmişti. 22. Uluslararası Mimarlar Birliği İstanbul Kongresi için ne çok emek harcanmış, kalpler kırılmış, sorunlar dağ gibi iken vadilere, oradan ovalara dönüşmüştü. Ankara Şubesi olarak Kongre başlama gününden 3 gün önce heyecanla yola çıktık. İstanbul bu heyecanla bir başka güzel oluyor. Sergi alanlarının düzenlenmesi, standların kurulması için Şubeden görevli arkadaşlar Talimhane'ye, ben de "Aşırı" temalı öğrenci yarışması jürisinin değerlendirmesini yapacağı eski TÜYAP binasına gitmek üzere ayrıldık. 1000'i aşkın proje, yarışma raportörleri ve diğer görevli arkadaşların olağanüstü gayreti ile jürinin değerlendirmesine hazır hale getirilmişti bile. Kongre açılışına birkaç saat kala yarışma jürisinin üç gün boyunca geceli gündüzlü çalışması ile yarışma sonuçlandı.

Bundan sonrası tam bir maratondur. Mimarlık ve yaşam üzerine "Açık büfe" bildiri, sergi, konser, film, gezi vs...

Yedikule Zindanlarındaki açılış töreni öncesi Talimhane'de Ankara Şubemizin organize ettiği konserle başladık kongre coşkusu yaşamaya. Ardından Yedikule Zindanlarındaki Açılış, Kongre sürecinin unutulmayacak bir kongre olacağı öngörüsünü veriyordu tümüyle.

Açık Büfe mimarlık üzerine görüşleri izlemeye Denise Scott Brown ile başladım. Brown yaptığı çalışmaları sunarken beğendiği modern, post modern yapılardan örnekler ile Las Vegas şehrinin nasıl ve neye göre hazırlandığını anlattı bizlere.

Le Corbusier'in sağlamlık+yararlılık=güzellik kabulü ile işlevsellik üzerine destekleyen görüşlerini aktardı.

Mario Botto ise, tarihi doku içinde tiyatro, kilise gibi binalara tarafından tasarlanan yeni ilave yapıların tasarım sürecindeki endişelerini ve yaklaşımlarını belirterek sunumunu yaptı.

Joseph Rykwert ise eleştirilenleri genel olarak eleştirirken mimarlıkta teorinin önemini, tüm tasarımların düşünülerek yapılması gerektiğini ama böyle yapılmayan çok bina olduğunu vurguladı.

Zaha Hadid ise bir yıldız gibi karşılandı soyut resimlerinin yapılara dönüşüm süreçlerini sundu. Hayranlıkla izledik sunumunu.

Eisenman ise modern mimarinin barışı başaramadığını belirterek başladı söyleşisine. Tasarımlarını sunarken mimarlık tarihi üzerine

tespitlerini belirtip, mimarların değişim adına her şeyi tükettikleri eleştirisini yaparak mimariyi yeniden düşünmemiz gerektiğini vurguladı. Mimarının sosyal ve siyasi ilişkisinin olması gerektiğini belirterek tüm mimarların bu sorumlulukta olmasını istedi.

Aziz Lazrak Casablancada toplu konut uygulamasını ve bu konutların kullanımında yaşamsal tercihlerin yapıları etkileyişi üzerine gözlemlerini aktardı.

Tado Ando ise mimarlığın önce düşünmeyi, ihtiyacı belirlemeyi, geleceği programlamayı ve bunların sonuçundaki üretimden ibaret olması nedeniyle önemini vurgulayarak ürettiği yapıları aktardı.

Charles Correa ise şehirlerin göç ile büyüdüğünü ve geliştiğini savunarak, göç edenlerin çok cesur ve değişime yönelik farklı düşünen yapıda olması nedeniyle şehirleri olumlu etkileyebileceğini, göç edenin konuttan önce işe yani gelire ihtiyacı olduğunu, bunun çözümünün ise sistemlerde aranması gerektiğini belirterek insanın barınmasını bir şekilde temin edebileceğini örnekledi.

Venturi soyut mimariden rahatsızlığını dile getirirken, mimarlığın, günümüzün iletişim çağı olması saviyla bir iletişim nesnesi üretmek olduğunu vurgulayarak, reklam dolu yapı cephelelerine ilişkin tasarım örneklerini sundu. Shigeru Ben yaşanmış depremlerde acil barınma ihtiyacının mimarlarca nasıl karşılanabileceğine yaşanmış örnekler vererek bize başka bir mimarlık olduğunu kanıtladı.

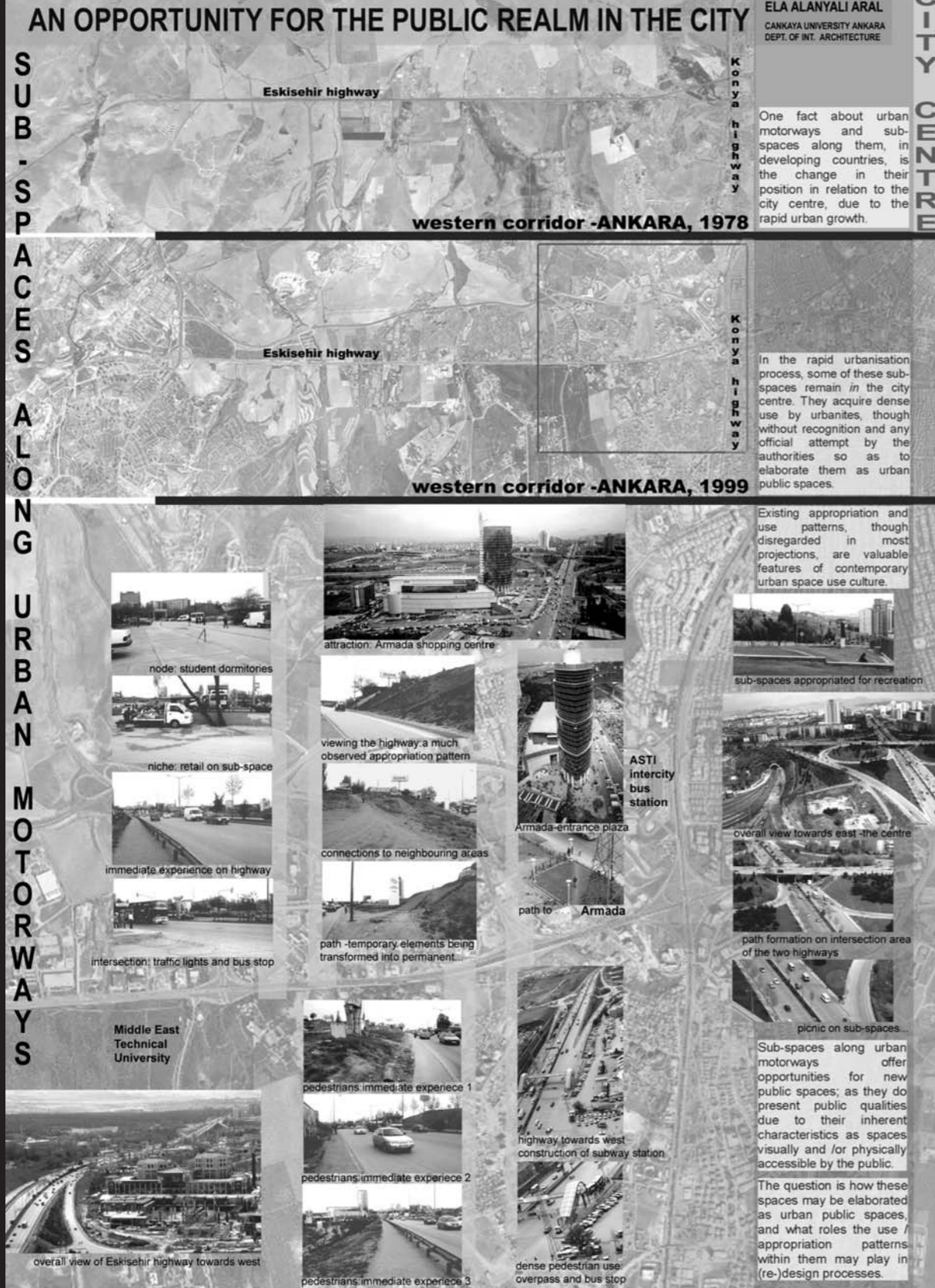
Ken Yeang binaların nasıl bitkilerle donatılabileceğini örnekledi.

Moshe Safdie yaptığı çalışmaları felsefi hicivlerle aktardı bize.

Diğer yandan bu sunuşlar arası sergiler, hemen her konuda bildiriler, forumlar arasında zamanın elverdiğince kongrenin tadına varmaya çalıştık. Bir yandan da her öğlen Ankara Şubesi olarak "Başka Bir Mimarlık Mümkün" olduğunu vurgulayan yürüyüşlerin de, çocuklarla yapılan resim çalışmalarının da tadı damağımızda kalarak bazı sunumları aktiviteleri sergileri kaçırmamızın ezikliği ile döndük Ankara'mıza.

Başka kongrelerde buluşmak üzere tüm kongre emekçilerine teşekkürlerimle.

Dr. Ela Alanyalı Aral, Çankaya Üniversitesi İç Mimarlık Böl. Öğr. Gör.

3 - 7 Temmuz 2005 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleşen 22. Dünya Mimarlar Kongresi, Türk mimarlar için hem dünyadaki güncel mimarlık yaklaşımlarını ve eserlerini tanıma, hem de kendi fikir ve uygulamalarını dünyanın dört bir yanından gelen meslektaşlarına sunma açısından önemli bir fırsattı.

Türk mimarlığı, kongre boyunca oldukça kapsamlı ve titizlikle hazırlanmış sergilerle tanıtılmaya çalışıldı. Bu tanıtım fırsatını değerlendirmenin önemli bir aracı da, her ne kadar geçici olsa da Türk mimarlarının özgün bir uygulaması olarak sunulabilecek Kongre Vadisi dış mekânlarının UIA için yapılacak düzenlemesiydi. Ancak kongre sırasında görüldü ki bu düzenleme beklenen düzeyde gerçekleşmemişti. Süreçte ortaya çıkan bazı aksaklıklar, özellikle de Kongre Vadisi yarışma projesinin uygulanmaması / uygulanamaması parçacı bir anlayışla belli alanlara yerleştirilen dış mekân elemanlarıyla aşımış olsa da, Vadi bütüncül ve özgün bir ifadeye kavuşmamıştı. İç ve dış mekân bütünlüğündeki sorunlar, dış mekânların hem cazibesini hem de kullanılabilirliğini örneğin çoğu konuşma ve serginin yer aldığı Lütfi Kırdar binası önündeki ana meydanın çok güneşli kalması gibi olumsuz yönde etkilediğinden karşılaşmalar, sohbetler genellikle fuayelerde ve salon girişlerinde kaldı.

Programın yoğunluğu çok fazla, ancak belki bu derece kapsamlı bir etkinlik için normal düzeydeydi. İTÜ Taşkışla binası ile Kongre Merkezi alanları her ne kadar İstanbul ölçeğinde çok yakın alanlar olsalar da böyle bir yoğunluk içinde vakit kaybetmeden programı izlemek isteyenler için uzak kaldılar. Pek çok katılımcı bir yarım gün içerisinde birbirini izleyen etkinlikleri kaçırmamak adına iki alandan birinde kalmayı tercih etti. Bunun yanı sıra, katılımcıların salonlara yönlendirilmesi gibi bazı pratik konulardaki aksamalar dışında kongre iyi bir işleyiş sergiledi. Pek çok farklı ülkeden farklı görüş ve yaklaşımları izlemek güzel bir deneyimdi.

Kongrede iki şekilde sunumlar yapıldı: oturumlar kapsamında gerçekleşen bildiri sunumları ve ana hollerde sergilenen poster sunumları. Poster sunumlarının programa dahil edilmiş olması, posterleri ister istemez birer sergi ögesine indirgeyerek sunumun belki de en önemli verisi olabilecek sunucu ile izleyiciler arasında

kurulması beklenen tanışma ve iletişim ortamının gerçekleşmesini imkânsız hale getirdi. Pek çok kongrede çok kısa süreli bir buluşma anlamında sunucuları izleyicilerle bir araya getiren bu sunum şekli tam anlamıyla amacına ulaşamamış olsa da kongreye bir ölçüde zenginlik kattı.

Poster Sunumu:
KENTİÇİ ARAÇ YOLLARI BOYUNCA MEKÂNLAR - KENTTE KAMUSAL ALAN İÇİN BİR FIRSAT

Araç yolları ve bunlar boyunca yer alan yan-mekânlar, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki hızlı kentleşme nedeniyle, zaman içerisinde kent merkezi ile farklı şekillerde ilişkilendirilmektedirler. Kentleşme sürecinde, bu yollar ve yan-mekânları bazen hiç de öngörülmedikleri şekilde kent merkezinin içinde kalır ve kent otoritesince kamusal mekân olarak değerlendirilmeden önce kentlilerin yoğun kullanımına maruz kalırlar.

Kentiçi araç yolları boyunca yan-mekânlar, tanımları gereği çok sayıda kentlinin hareket alanı dahilinde olmakla yüksek derecelerde fiziksel ve görsel ulaşılabilirlik sağlar. Bu nedenle de yeni kamusal mekânlar için kente önemli fırsatlar sunarlar.

Aslen bu mekânlar, kentte kamusal mekânlar olarak düzenlense de düzenlenmese de kentlilerin varlığıyla yaşamaktadır. Buralarda kendiliğinden gelişen kamusal kullanım ve sahiplenme şekilleri, yeniden düzenleme / tasarım süreçlerinde göz ardı edilmekle birlikte güncel kentsel mekân kullanım kültürünün önemli öğeleridir.

Bu anlamda yapılması gereken, bu mekânların nasıl kentsel kamusal mekân olarak iyileştirilebileceği ve barındırdıkları kamusal kullanım ve sahiplenme şekillerinin yeni düzenlemelerde nasıl bir rol oynayabileceğini tanımlamaktır.

Bu sunum dahilinde, örnek bir alan olarak Ankara'da Eskişehir yolunun başlangıcı; Konya yolu kavşağından Bilkent girişine kadar (AŞTİ, Armada ve otobüs duraklarının etkileriyle) yoğun kullanımlar barındıran kısım ele alındı ve bu alandaki yan-mekânlarda; beklemeden yol seyrine, refüjlerde yapılan pikniklerden seyyar alış-verişe kadar kendiliğinden gelişen pek çok kullanım ve sahiplenme şekli ortaya konuldu.

ULUSLARARASI MİMARLAR BİRLİĞİ 2005 İSTANBUL KONGRESİ

UIA 2005 İSTANBUL- XXII WORLD CONGRESS OF ARCHITECTURE

istanbul'dan bir uia kongresi geçti

Prof. Dr. Demet İrklı Eryıldız-Lefke Avrupa Üniversitesi

Dünya Mimarlar Birliğinin XXII kongresi 3- 7 Temmuz. 2005 tarihleri arasında İstanbul'da toplandı.

Dünya Mimarlar Birliği (UIA) günümüzde 164 ülkeden gelen bir buçuk milyona yakın mimarı temsil eder. Mimarların UNESCO ile bağlantılı bir çatı örgütüdür. Üç yılda bir, bir büyük kentte uluslararası sanatsal ve bilimsel sayısız etkinliklerle yan yana, üst yöneticilerinin seçimlerini yapar. Türkiye bu örgütün 1946 yılındaki ilk kurucularındandır ve geçmişte Avrasya'yı kapsayan ikinci bölgenin aktif üyelerinden biri olmuştur.

Dünya Mimarlar Birliği çalışmaları ile Mimarlık ortamındaki tartışma ve gelişmelerin öncüsü olmuştur.

Dünya Mimarlar Birliği kuruluşundan beri toplantıları ile sadece mimarların değil; alemin düşün öncülüğünü ve kavşaklarda yön göstericiliğini yapmıştır. UIA Genel Kurullarının başlıkları, bilim kurulu raporları ve sonuç bildirgeleri, topluluğumuza yön veren en kritik katkılar olarak görülmektedir. 1947 yılında bu örgütü temellendirmek amacıyla Lozan'da ilk kez bir araya gelen ve kurucu kongreyi yapan 5 ülke mimarları arasında TMMOB örgütlenmesinden daha önce çok daha etkin örgütlenmiş olan Türkiye Mimarları vardı. Çalışmalardan kurucuların ve emek verenlerin kafalarının, kalplerinin muhteşem düş ve düşüncelerle dolu olduğu anlaşılır.

1948'de Lozan Kongresi'nde "Yeni Görevlerle Mimarlığın Nasıl Baş Edeceği" ile başlayan tartışma bir sonraki Labat 1951 kongresinde "Yeni görevlerle Mimarlığın Nasıl Baş Ettiği" tartışması ile sürdü. 1953 Lizbon "Yol Ayrımındaki Mimarlığı", 1955 Hague'da "Yapıların Evrimleri ve Mimarlığı", 1958 Moskova'da "Yapım ve Yeniden Yapım", 1961 Londra'da "Yeni Malzeme ve Teknikler", 1963 Havana'da "Az gelişmiş Ülkeler ve Mimarlığı", 1965 Paris'te "Mimarların Eğitimi"ni, 1967 Prag'da "İnsan Ortamı ve Mimarlığı", 1969 Buenos Aires'te "Toplumsal Faktör Olarak Mimarlığı", 1972' Varna'da "Tatil ve Mimarlığı", 1975 Madrid'te "Yaratıcılık ve Teknolojiyi", 1978 Meksiko Kenti'nde "Mimarlık ve Doğal Gelişme"yi, 1981 Varşova'da "Mimarlık, İnsan ve Çevre"yi, 1985 Kahire'de "Mimarın Günümüzdeki ve Gelecekteki Görevleri"ni, 1987 Brighton'da "Geleceğin Kentlerin İnşa Etmek-Barınma ve Kentler-" başlıklarını, 1990'da "Kültürler ve Teknoloji" yi tartışan mimarlık ortamı 1993 Şikago'da "Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin Yol Ayrımında Mimarlık" başlığı ile yepyeni bir sürece girdi. 1996 Barselona'da "Kentlerde Mimarlık-Günümüz ve Gelecek-", 1999 Pekin'de "21'inci

Yüzyılda Mimarlık", 2002 Berlin'de "Kaynak Olarak Mimarlık", 2005 İstanbul'da "Mimarlıkların Pazar Yerleri" ana başlıklar oldu.

Görüldüğü gibi başlık sıralaması ve anlamları son derecede dikkat çekici toplumsal süreç ve çalkantılarla bağlantılıdır. Bunların arasında İstanbul 2005 başlığı kongre bittikten sonra bile dikkatle tartışmaya muhtaçtır. Hele şimdiden 2008 Torino'da "Mimarlığı Aktarmak" 2011 Tokyo için daha altı yıl önce hazırlanan (2005 İstanbul kongresine adaylık tanıtımı için hazırladıkları kitapta "Sürdürülebilir Mimarlıklara Doğru-Asya Rüzgarları" olarak çıktıklarını da dikkate alıp 2005 başlığını bir kez daha geriye dönük olarak irdeleyebiliriz...

UIA Kongreleri tarihinde, 6 yıl sonra kongrenin yapılacağı kentler için müthiş yarışlar yaşanmıştır. Kongre yapıldığı kent ve ülkede mimarlığın önemi, gereği, toplumsallığı, kamuoyuna mal edilmesi sorunlarının çözümünü açısından fırsat taşımaktadır. Ayrıca ticari ve toplumsal değer de taşır. Bazı büyük ülkelerin henüz hiç amaçlarına ulaşamadıkları; Japonların bile üçüncü keredede istediklerini elde ettikleri unutulmamalıdır.

İstanbul için ilk kez Kahire'de oluşan düşünce, girişim, 3 kez denenilen adaylıktan; sayısız adsız kahramanın 30 yıllık ısrarlı ve olağanüstü özverisi ile yüklü çabalarından sonra gerçekleşti. Bu doğrultuda emek verenleri teşekkürle, sevgi ile, aramızdan ayrılanları rahmetle anmak ilk görevdir.

Kongre sürecinde ister amatör bir heyecanla isterse bir iş olarak profesyonel bir dikkatle işini yapan sayısız insanla birlikte, bize hem kongrenin alınması, hem de Türkiye'de örgütlenmesi yolunda yardım eden Dünya mimarları ve UIA yöneticilerine özellikle ve en içten teşekkürlerimizi sunarız. Yazımızın bazı bölümlerinde anlattığımız sevimsiz gerçekler, doğrudan doğruya görevinin öneminin farkında olmayan birkaç sevgisiz yöneticiden kaynaklanmıştır. Okunurken önlenmesi mümkün görünen bu olumsuzlukların, işbaşında telafisinin ne kadar kolay olduğu ancak bir kez yapılanca nelere mal olacağı görülecektir.

İstanbul buluşması için Uluslararası yöneticiler "Kentlerin Kutsanması ve yüceltilmesinin" Türk Düzenleyiciler "Pazaryeri kavramının" Türk Odacıları ise "Gelin Dünyanın En Sorunlu Kentini

Görün çağrısının ile kongreyi İstanbul'a kazandırdıkları tezine sarıldı. Kongrede bunların arasındaki gerilimden bir olumlu enerji çıkacağına herkes kendi dilinde çalıp söylemeyi sürdürünce; kimsenin kimseyi dinlemeden elindeki çalgılara vurduğuş bir kakafoni çıkması kaçınılmaz hale geldi; İstanbul'un mimar konukları; hazırlıksız ev sahiplerinin dünyanın bu en güzel kentinden neden şikayet ettiklerini anlamasalar bile, tadını tam olarak çıkarırken, herhalde Türk Mimarlarının bu dünya güzeli kentin sahibi olmayı pek de hak etmediklerini düşünerek ülkelerine döndüler.

UIA Genel Başkanı Jaime Lerner sanki bizim yöneticilerin elli yıllık kentlerle ilgili şikayet ve mızırdanmalarına özel yanıt verir gibi kapanış sunuşunun altına dev puntolarla **"KENTLER BİR SORUN DEĞİL ÇÖZÜMDÜR"** diye yazıp, konuşmasının bütünü **"Kentleri değiştirerek-dönüştürerek nitelikli yapmanın mümkün olduğunu"** Brezilyada üç dönem Belediye Başkanlığını yaptığı ve şimdi de 399 kenti kapsayan eyaleti yönettiği Curitiba örnekleriyle anlatmaya odaklanmıştı.

Hatta kimlere hitap ettiğini daha açık söyleyebilmek amacıyla **"kentlerde sayısız sorun ve çok büyük trafik problemleri var, hiçbir şey yapılamaz diyenler"** yanılıyorlar derken, en azından Türkiye'de boş konuştuğunu hissetmiş gibi idi. Kongre Başkanı Süha Özkan'ın daha başlamadan kısa diye sınırlamaya kalkmasına ve arada kağıtlar yollamasına aldırmadan konuşmasının sonuna, yaptıkları ve yapabilecekleri kadar, kentlerin geleceğinin sürdürülebilirlik ile dayanışmanın birliğinde olduğunu anlatmaya çalıştı.

Böylece kongre dünya mimarları ve üst örgüt yöneticileri ile bizim oda yöneticilerimizin müthiş yapay sıcaklık gösterileri arasında tam bir kör dövüşü ile sonuçlandı.

Uygar dünya temsilcileri dünyanın en güzel kentindeki ev sahiplerine daha nasıl ve hangi yolla **"siz mimarlık yolunda çağların, devrimlerin dışında kalarak hem mimarlarınıza hem halkınıza işkençe etmektesiniz"** düşüncesini daha ince nasıl dillendirebilir di ki? Onu anlayıp UIA Başkanı yapanlar alkışladı ama herhalde UIA GENEL BAŞKANI ve BREZİLYADA BİR EYALETİ YÖNETEN JAİME LERNER Türkiye'de mimar olsa değil UIA'ya genel başkan; Ankara Şube delegesi bile olamazdı...

Her şeye karşın Kongreden usda yerleşen önemli ipuçlarını hatırlar işek: Vitra'nın Yedikule zindanlarındaki açılışı, İstanbul Modern ortamı, ikramları ve Burhan Öcal şovu uzun süre unutulmayacaktır; UIA Mimarlık Ödülleri sahiplerini buldu. 22. Dünya Mimarlık Kongresi kapsamında verilen Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) 2005 Yılı Ödülleri, Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre ve Sergi Sarayı'nda düzenlenen sınırlandırılmış bir törenle sahiplerine verildi.

"İznic Çini'sine 16 Farklı Yorum" İznic Çini Vakfı tarafından UIA 2005 İstanbul Kongresi kapsamında gerçekleştirilen "Çini için/Bir Yüzey Problemi Olarak Sonsuz Tekrar" sergisinin açılışı 4 Temmuz 2005

Pazartesi günü Ayasofya Müzesi'nin büyüleyici atmosferi içinde gerçekleştirildi.

İstanbul'un Tarlabası Senti Ne Kadar Görünmez? UIA Dünya Mimarlık Kongresi kapsamında düzenlenen yan etkinliklerden biri de "İstanbul'un Görünmez Merkezi Tarlabası" başlığı altında Yapı Endüstri Merkezi tarafından İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde gerçekleştirildi.

Ankaralılar başka bir mimarlığın mümkün olduğunu kanıtlamak için sayısız etkinlik hazırlamıştı. Bu dizi etkinlikler, Kongre ana kurgusu ve duvarlarını pek aşamasa bile, basılı yayınlarda yeterince tanıtılmış olup ilginç bir tad olarak damaklarda kalacaktır.

Ana konuşmacılar

Kongrelerin en önemli göstergesi temel konuşmacılardır. Her ne kadar gelen starların çoğu kendi ağızlarıyla veya davranışlarıyla **"starların yıldızlarının döküldüğünü"** söyledi ise de medya kongreyi verirken içeriği ile değil, daha çok **"star"** konuşmacılarıyla vermeyi yeğledi. Çağrılı konuşmacılar arasında bir tek Türk mimarına yer verilmiş olması ise Türk Mimarlığının önüne yüzyılda bir gelen fırsatta topu taca atan muhteşem bir kötülük olmuştur. Komitelerde adı olan D. Hasol, D. Tekeli gibi meslekte öncü, dev mimarların kenar süsü olmayı hazmedip; durumu seyretmeyi yeğlemeleri ise çoğu kişinin usuna sığdıramadığı bir durumdur. Bilim Kurulu Sunuşlarının zayıflığı sorulan bir üyesinin **"bizi yormak istemediler herhalde"** biçimindeki ilginç sitemi ise kayda değerdir.

Hiçbir çağdaş Türk mimarının lafları aşarak eserleriyle sokaktaki panoları aşıp, ete kemiğe bürünüp, salonlara girmemesini, Odanın bugünkü merkez yönetiminin çağdaş Türk Mimarlığına karşı bakışları ile açıklanabilir. Bu kabul geçerli olsa dahi bir bölümü ile toplumcu söylem, diğerleri ile yerel üslup olarak uzlaşabilecekleri Maruf Önal, Turgut Cansever, gibi meslek devlerini bile çalışmalara katmayı düşünmemelerini ise sadece tarih değil; mimarlık ortamı da unutmayacaktır.

Hele uluslararası sözcülerle ilgili tercihlerini dünya mimarlık ortamı asla unutmayacaktır. Kongreyi programlayanlar uzun süredir hiçbir kongreye çağrılmamış olan Venturi'yi 40 yıldır dünyada yarattığı komplekslik ve karmaşası ile hortlatıp kafamızı karıştırmaya için programın en prestijli anına odaklandılar. Ancak dünyanın artık ne kadar hızla döndüğünün farkında bile olmadıkları için mi bilinmez, Norman Foster, Renzo Piano, Von Gerkan, Herzoğ, ve Speer gibi günün yaratıcı öncülerini gündeme bile almadılar. Dünyaya yüzünü çevreye dönmüş paradigmadan ya haberdar olmadıkları veya **"inadına dediğim dedik çaldığım düdüğ"** **"mademki biz yöneticiyiz bizden bu kadar"** diye tanıdığımız mantıklarını sürdürdükleri ise anlaşılabilir.

Büyük Yemekhane namı diğer H1 denen **büyük alt salonda** daire düzeni ile nasıl en çok insan alınacağı, en iyi bakışla sunuşu nasıl izleyeceğini ve salonu hızlı doldurup, boşaltma çözümünü bile çalışmamışlardı. Böylece ikinci plana attıkları Ken Yeang gibi öncülerin sunuşlarını eziyete dönüştürmeyi de başardılar. Bütün kötü koşullarla ve bedava etin yahnisini bu kadar olur tavrına karşın Yeang güzelduydu ve güzelliğe ilgili ömür boyu geliştirdiği görüşlerini "*güzelliğin doğası gerçekliktir*" diye özetlerken, Moshe Safdie Kongrede G1 olarak alınan Lütüfi Kırdar Büyük Salonda "*güzellik 'şıklık-prettyness' değil işlevin mükemmel yerine getirilmesi uyumun güzellik olarak varlığıdır*" diyerek yaşam felsefesini özetliyordu.

Türk yöneticilerin akıl etmedikleri Anadolu ve Felsefe göndermeleri Eisenman ve Sorkin gibi ustalara kaldı. Eisenman son dansı için sahnede olduğunu söyleyen "YOKLUKLA UĞRAŞTIK", "değişim uğruna değişim yapmaya kalktık", "hiçlikten gelen hiçliğe döner" derken kırk yıl sonra aklına gelen özeleştirisi ile sanki Yunus Emre diliyle konuşuyordu.

Eisenman artık "kendi devirlerinin geçtiğini" söylerken belki de ilk kez bu kadar içten ve inandırıcı oluyordu. "Sorun Dildedir (dil yaresine çare bulunmaz!)" derken "*değişim için değişim istenemeyeceğini, hiçbir şey değişmeden biçim değişmeyeceğini, iyi toplum'un iyi yaşama kendiliğinden dönüşeceği biçimindeki kapitalist uygulama beklentisinin fos çıktığını*" anlatıyordu. Eisenman 40 yıl dalga geçtiği **yeni bir toplumsal düzen iddiasına** ancak kendi devrinin geçtiği anlaşıldıktan sonra arka çıkmayı akıl ediyordu.

Eisenman'ın (nerede, ne zaman yapılacağı **altı yıl önce belli olan bu kongrede**) konuşmacılardan biri olacağını kongreye birkaç hafta kala yakın dostu olan! Süha Özkan'ın bildirdiğini, sunuşunun başlangıcında **uzun bir dikkatle tasvir etti**. Bu süper star gözü ve diliyle İstanbul 2005 örgütlenmesine, batıların nasıl baktıklarının en somut değerlendirmesinden başka ne olabilir ki?

Gelecekleri aylarca önceden ilan edildiği halde salona yüzlerce mimar yığılıp bir seferinde bir saatten fazla bekledikten sonra gelemeyecekleri ilan edilen ise özensizlik ve dikkatsizlik anıtı olarak anılarımıza kazandı. İnsan hiç olmaz ise sonradan akıl ettikleri gibi gelemeyecekleri öğrendikleri anda ilan ederek; salonda uzun süre bekledikten sonra dağılan kitlenin küfürlerini azaltabilirlerdi.

UIA başkanı, Curtiba gibi milyomluk bir Latin kent yönetimini ekolojikleştirmeyi başarmış insan kalbi kazanma ustası, Brezilyalı Mimar, sıkı sosyaldemokrat -üç dönem seçilmiş belediye başkanı olan- Jaime Lerner açılış ve kapanışta konuştu. İstanbul'dan büyülenmişti. Biz şarklıların işini iyi yapmak ve ciddi eleştirilmek yerine, içi boş genel övgüye ve şahsi ilişkilere ne denli teşne olduğumuzun farkında olarak hepimize övgüler yağdırmaktan da geri durmadı.

"*Şarklının işini iyi yapamayacağı*" biçimindeki süren önyargısı malumdur. Bu önyargıya çanak tutacak her olay bir batılının bu beceriksizlikleri daha fazla övmesini sağlar. Bu geleneğin güzel örneklerini kongre boyunca sık yaşadık.

Geçmişte Osmanlılara verilen şatafatlı diplomalarda yazan "*Bon pour la Orient*"-(şark için yeterli ve ancak şarkta geçer) benzeri övgü sözlerini ciddiye alanlar, yabancıların örgütlenme ile ilgili değerlendirmelerine kulak verebilse ve keşke dillerini ve ne dediklerini anlayabilse idiler.

Dünya mimarlığının kuramsal gücü Kongreyi -yönetenlerine rağmen- unutulmaz kılacak katkıları beraberinde getirmişti. Mimar gözüyle İstanbul, İstanbul'un ev sahipliğinde düzenlenen 22. Dünya Mimarlık Kongresi'ne katılan Oron, "su ve tepelerin bulunduğu yer" olarak tanımladığı bu kenti inanılmaz kadınsı bulduğunu söylüyor. İsraili kadın mimar Joyce Oron'un, Levent Yüksel'in İstanbul şehrini bir kadın olarak betimlediği şarkı usda kalacak; Yahya Kemal'in 'bin kanlı zamparanın yatağından kalkmış bakire" betimlemesinden de haberi olmadığı kesin.

"*Bırakın kent kaotik kalsın*": 22. Dünya Mimarlık Kongresi'nin konuklarından Odile Decq, "İstanbul'un kaosunu koruyun çünkü büyü bu kaosun içinde saklı küçük düzenlemelerle diğer sorunlar halledilir" diyor. "Anıtım ol benim!" Dünyanın yedi ikliminden binlerce mimar hakikaten bir "anıt kent" sayılması gereken İstanbul'da ev sahiplerinin olmasa bile konukların verdiği muhteşem mesajlar olarak hatırlanacaktır.

Bunların elbette en unutulmazı, eski bir AA'cı ve Suha'nın doktora tezinin İngilizce dili tashihçisi olması ile övünen Sorkin'in "*İstanbul İçin Bir Ekolojik Ütopya*" sunuşu oldu. "Çözüm yeni kentler" başlığı altında Michael Sorkin, aşırı tüketim ve gecekondulaşmanın getirdiği sorunların reforme edilerek değil, yeni kentler kurularak aşılabilirliğini iddia etti. **Sorkin'in kırk yıllık yolculuğu sonunda vardığı yeni bir mimarlık ekotopyası gereksinimini, üzerinde yıllarca çalışmalar yapılacak olan; inanılmaz mükemmellikteki, manifesto taslağını duymak isteyen herkes duydu.**

Sadece "Bütün Türk Mimarları adına tüm bildirilerin tek yazarı" belki dil noksanı, belki uçma fobisi nedeniyle duyamadı. Duyamadı ki tek başına kaleme aldığı! İstanbul deklarasyonunda Dünyanın, dünya mimarlığının, vardığı bu yeni açılımlardan; yeni düş ve düşüncelerden tek bir esin bile yoktu...

1. Eryıldız S., TMMOB MO Ankara Şubesi "*Bir Şehir Bir İmar*" dizi konferansları için hazırlanan 13. 12. 1999 tarihli **Şikago ve UIA 1993** sunuş özeti
2. Eisenman sunuşu
3. Asian Breeze -Doğu Rüzgarı- Japon Delegasyonu 2011 perspektifi İstanbul kongresi için hazırlanmış
4. UIA Berlin Kongresi Bilim Kurulu Raporu
5. Sorkin "Ekolojik Ütopya"
6. Sürdürülebilirlik için Karşılıklı Bağımlılık Deklarasyonu UIA 1993 Şikago Kongresi
7. Eryıldız D.I Pekin Nottarı
8. UIA 2005 İstanbul Program Kitabı